

DEPARTAMENT D'EDUCAZIUN, CULTURA E
PROTECZIUN DA L'AMBIENT
DAL GRISCHUN

D i r e c t i v a s

**per crear purschidas sin ils secturs
da la terapia da legastenia e discalculia
(promoziun complementara a la scola)
en il chantun Grischun**

December 2002

Register da cuntegn

1. Aspects dal fatg	3
1.1 Pertge ina promoziun complementara a la scola?	3
1.2 Posiziun da la promoziun complementara a la scola en il sistem da scola	4
1.3 Registraziun dals uffants pertutgads e proposta	5
1.4 Lieus da lavur e moda da lavurar	5
1.5 Cussegliaziun spezialisada e surveglianza.....	6
1.6 Profil professiunal	6
1.6.1 Champ d'activitad	6
1.6.2 Scolaziun e perfecziunament.....	7
2. Aspects formals e finanzials	9
2.1 Basa legala per crear plazzas per ina terapia da legastenia e	9
discalculia (promoziun complementara a la scola)	
2.2 Grevezza finanziaria da las vischnancas en connex cun crear	9
plazzas per la terapia da legastenia e discalculia	
2.3 Regulaziun davart il dretg da lavur	11
2.4 Rendaquint cun l'assicuranza d'invaliditad e cun il chantun	12
Annexa	
- Cunvegna da tariffas per ils secturs legastenia/discalculia cun	13
l'uffizi federal da las assicuranzas socialas	
- Model d'in contract d'engaschament per personas da terapia en il	15
chantun Grischun per ils secturs legastenia e discalculia	
- Fegl d'infurmaziun davart questas directivas	20

1. Aspects dal fatg

1.1 Pertge ina promoziun complementara a la scola?

En quasi mintga classa datti singulas scholaras e singuls scolars ch'han pli u main grondas difficultads d'emprender en in dals dus secturs lingua e matematica u schizunt en tuts dus secturs. En intgins cas, surtut sch'i sa tracta da problems che cumparan durant curt temp e che sa limiteschan sin tscherts pass d'emprender, vegn l'uffant a pudair surmontar las difficultads cun agid da la persuna d'instrucziun, dals geniturs e cun il temp er ord atgna forza. Perquai n'è ses contact cun il svilup da la classa betg periclità.

Autra è la situaziun tar scholaras e scolars ch'han - per tge motivs ch'i saja - problems gravants d'emprender durant lur svilup linguistic u matematic. En vista a la gronda impurtanza che lingua e matematica han, sco secturs centrals da scola, per la carriera d'ina scolara u d'in scolar, pon difficultads en quests roms periclità l'integraziun da l'uffant. Bunamain adina ha l'experienza da disdir ch'è cumbinada cun las difficultads d'emprender per consequenza che l'uffant perda fermamain la confidenza e conscienza da sasez. Pertutgads èn uffants ch'han problems considerabels d'emprender la lingua da scrittira, da leger e scriver pia, u er d'emprender la matematica. Quels uffants basegnan ina promoziun speziala professiunala e qualifitgada tras ina terapia u in terapeut en il senn da la terapia da legastenia resp. discalculia.

La finamira da mintga promoziun complementara a la scola è quella da mantegnair u da pussibilitar puspè als uffants pertutgads ina scolaziun integrativa en lur gruppa da vegliadetgna, e quai tant dal punct da vista persunal e social sco er areguard l'emprender. Per cuntanscher questa finamira vegnan las terapias numnadas concepidas individualmain sco mesiras complementaras a la scola e limitadas temporalmain. Cun dar gronda paisa a la collavuraziun intensiva tranter las persunas d'instrucziun, ils geniturs, las terapeutas ed ils terapeuts, las persunas cussegliantas e las autoritads da scola, d'aventan questas mesiras da promoziun sezzas in element integrativ da la scola.

1.2 Posiziun da la promoziun complementara a la scola en il sistem da scola

La dumonda, cura ch'il basegn per ina promoziun complementara a la scola exista tar in uffant, na pon ins betg decider cun criteris generalmain valaivels. Las premissas per la realisaziun ston vegnir scleridas da nov en mintga singul cas. Da resguardar èn ina giada la situaziun speziala da l'uffant pertutgà, alura las consequenzas en las relaziuns socialas, la dimensiun da las resursas existentas resp. reactivablas en famiglia e scola sco er la spezia ed il grad da differenziaziun da las structures da scola existentas per dumagnar problems da scola.

Sco mussavia en il process da prender decisiun areguard la promoziun complementara a la scola po valair per sa differenziar da la classa pitschna (inclusiv classa pitschna integrada):

In'assistenza cumplexsiva tras ina midada en ina classa pitschna u ina classa pitschna integrada na s'impona betg.

Mesiras pedagogicas-terapeuticas u ina instrucziun da sustegn en la dimensiun da ca. 1 - 3 lecziuns per emna èn suffizientas en la gronda part dals cas per garantir il contact cun la classa regulara. En cas excepziunals po vegnir purschida, sin proposta da l'uffizi ch'examinescha il cas e cun il consentiment da l'inspecturat competent, ina promoziun complementara a la scola er da 4 lecziuns per emna. En quests cas èsi dentant da ponderar exactamain, sch'ina eventuala furma da la classa pitschna na fiss betg ina furma d'instrucziun pli adequata.

Las premissas per ina promoziun complementara a la scola effizienta èn:

- ina stretga collavuraziun tranter la persuna d'instrucziun, ils geniturs, la terapeuta resp. il terapeut, las cussegliastras resp. ils cussegliastrs da scola e d'educaziun ed ils inspecturats e
- ina vasta integraziun da las mesiras pedagogicas-terapeuticas en l'instrucziun per garantir uschia il contact cun la vita da scola.
- ina planisaziun comunabla da promoziun cun ils participads,
- determinar las finamiras ed ils cuntegns sco er
- discurs d'evaluaziun regulars.

En quest senn è la promoziun complementara a la scola situada tranter il sustegn che vegn dà da las personas d'instrucziun sezzas ad in uffant ed il savens grond pass d'ina midada en in dals dus tips da classa pitschna. En contrast cun l'impurtanza marginala che la terapia da legastenia ha gè fin uss, duai il nov concept purtar en il futur ina meglra integraziun da quella en il sistem da scola.

1.3 Registraziun dals uffants pertutgads e proposta

Uffants cun difficultads pli grondas che pericliteschan lur svilup e lur carriera da scola sin il champ da la lingua e/u da la matematica pon vegnir annunziads, suenter consultaziun tranter ils geniturs e la persuna d'instrucziun, al servetsch psicologic da scola per laschar sclerir il cas. En il scleriment vegnan integrads tut ils participads. Las experientschas da las singulas personas en connex cun l'entschatta dal problem sco er lur emprovas d'enfin uss da chattar schliaziuns survegnan la medema paisa en il process da cussegliaziun sco l'observaziun dal puntg da vista teoretic da la cussegliadra u dal cussegliader da scola e d'educaziun en la lavur individuala cun l'uffant.

Sch'i resulta dal scleriment la necessitad d'ina promoziun complementara a la scola, alura fa la spezialista u il spezialist che sclerescha il cas ina proposta correspondent a l'assicuranza d'invaliditad u al departament d'educaziun, q.v.d. a l'uffizi per secturs speziels da scola. Cussegliadras e cussegliaders da scola e d'educaziun proponan terapias da legastenia a la AI u en cas pli levs al chantun, terapias da discalculia mo al chantun.

1.4 Lieus da lavur e moda da lavurar

Ilis lieus da lavur èn per regla las chasas da scola dals uffants pertutgads. Per quest intent èsi da metter a disposiziun locals adattads. Sut la premissa d'ina collavuraziun optimala tranter ils participads èsi er pussaivel da promover l'uffant en il senn d'ina collavuraziun en la stanza da scola sezza.

Schebain che la promoziun complementara a la scola è concepida primarmain sco lavur individuala, èsi da l'organisar en gruppas - tenor decisiun da la regenza - en quels cas, nua ch'igl è pussaivel e raschunaivel.

Tranter la persuna d'instrucziun e la terapeuta resp. il terapeut stoi dar per l'entira durada da la mesira in accord garantì concernent il cuntegn, la paisa e la moda da proceder. Ina collavuraziun constructiva da domaduas varts vegn spetgada. Ultra da quai han tut las personas che s'occupan dal problem la pussaivladad da consultar en cas da basegn la cussegliadra da scola e d'educaziun cumpetenta u il cussegliader da scola e d'educaziun cumpetent resp. l'inspecturat cumpetent.

1.5 Cussegliaziun spezialisada e surveglianza

La cussegliaziun spezialisada dals participads vegn per regla fatga dal servetsch psicologic da scola. La surveglianza spezialisada fa l'uffizi per secturs spezials da scola en collavuraziun cun ils inspecturats.

1.6 Profil professiunal

La gronda midada durant ils davos dus decennis en la pedagogia curativa ha er gi consequenzas per la situaziun dals uffants cun difficultads d'emprender. Or da l'optica medicinala che permetteva la diagnosa d'ina flaiveltezza e che laschava suandar in tractament, è sa sviluppada ina vista differenziada dals problems d'emprender. La nova proposta cumplexsiva pretenda ch'il sistem da relaziuns da la scolara resp. dal scolar vegnia er integrà, ch'i vegnian tschertgadas schliaziuns individualas e ch'ils talents existents vegnian sustegnids e promovids.

1.6.1 Champ d'activitad

- *cun l'uffant pertutgà*

La finamira principala da mintga terapia è l'integraziun en il sistem da relaziuns da l'uffant.

Las prioritads che vegnan messas per il singul individui èn fitg differentas. Ils champs d'intervenziun pussaivels da la terapeuta èn:

- promover las enconuschientschas da scola sco leger, far quints, scrire e.u.v.,
- rinforzar la confidenza en sasez,
- intermediar tecnicas da lavur (emprender ad emprender),
- eliminar bloccadas d'emprender,
- rinforzar e colliar resursas.

- *cun las persunas da referiment responsablas*

Per avair success cun ina terapia poi esser decisiv da tgirar las colliaziuns transversalas cun la scola e cun l'ambient famigliar.

Las incumbensas da la terapeuta resp. dal terapeut en quest sector èn tranter auter da:

- prender l'iniziativa per emprender ad enconuscher in l'auter e per formular comunablamain finamiras,
- tschertgar contacts e discurs regulars,

- rimnar infurmaziuns davart las furmas ed ils meds d'instrucziun specifics per la classa ed il lieu,
- reconuscher e sustegnair las propostas che provmovan la confidenza dals differents systems,
- far attent a pussaivladads preventivas.

- *Preparaziun ed elavuraziun posteriura*

La preparaziun d'ina vart e l'elavuraziun posteriura da l'otra vart cuntegnan las sequentas activitads:

- fixar las observaziuns impurtantas sco basa per cuntinuar la terapia, quai èn:
 - . indicaziuns specifics davart il svilup d'emprender da l'uffant respectiv,
 - . resursas, sin las qualas ins po sa basar,
 - . puncts per il discurs cun las personas da referiment,
 - . remartgas didacticas-metodicas.
- elavurar in concept da promoziun cun la planisaziun detagliada correspudenta,
- elavurar preparaziuns da lecziuns,
- metter a disposiziun material d'emprender,
- elavurar agids d'emprender individuals.

- *Viadis*

L'activitad pedagogica-terapeutica stuess succeder tenor pussaivladad al lieu da scola da l'uffant pertutgà.

1.6.2 Scolaziun e perfecziunament

- *Premissa*

- patenta da magister u
- studi terminà da pedagogia u pedagogia curativa
- experientscha d'instruir

- *Scolaziun*

- scolaziun reconuschida per terapeuta da legastenia e discalculia u pedagogia curativa da scola u
- scolaziun equivalenta en auters instituts.

Prioritads:

- . ina basa pedagogica e psicologica,
- . reflexiun, pratica e collavuraziun,
- . metodica/didactica en matematica e lingua,
- . novas furmas d'emprender,
- . models d'integraziun,
- . manar discurs,
- . practicums.

- *Perfecziunament*

- Per cumpletar la lavur pratica è necessari in perfecziunament permanent.

L'examinaziun permanenta da las teorias en la pratica professiunala e privata d'educaziun pussibilitescha in agir pedagogic complessiv. Perquai duessan vegnir validadas er la lavur educativa cun agens uffants u cun uffants confidads sco er las represchentanzas e las substituziuns en auters secturs pedagogics.

2. Aspects formals e finanzials

2.1 Basa legala per crear plazzas per ina terapia da legastenia e discalculia (promoziun complementara a la scola)

Tenor l'art. 6 da la lescha chantunala d'impedids è mintga uffant domicilià en il chantun che na po betg frequentar la scola populara pervia d'in impediment en il senn da l'art. 1 al. 2 da questa lescha durant il temp da scola obligatori u che basegna mesiras spezialas pedagogicas-terapeuticas per sa participar a l'instrucziun da la scola populara, obligà d'ir a la scola speziala. Perquai èsi da metter a disposiziun purschidas correspondentas per quels uffants che basegnan mesiras spezialas pedagogicas-terapeuticas per pudair sa participar a l'instrucziun da la scola populara.

Sa basond sin l'art. 2 al. 1 da la lescha chantunala d'impedids èn vischnancas, corporaziuns da vischnancas u instituziuns privatas ils purtaders da las scolas spezialas sco organs executivs. Sco scolaziun speziala en il senn da la lescha valan er mesiras pedagogicas-terapeuticas. Numerusas vischnancas u corporaziuns da vischnancas han creà en il passà sin basa da quest artigel plazzas en il sector da la logopedia e per part er da la legastenia e discalculia. En il senn d'in tractament equal e perquai ch'igl è incontestà ch'uffants pertutgads han il dretg d'obtegnair in sustegn relativ al problem, èsi inditgà e gist da crear en cas da basegn plazzas per la terapia da legastenia e discalculia (promoziun complementara a la scola).

2.2 Grevezza finanziaria da las vischnancas en connex cun crear plazzas per la terapia da legastenia e discalculia (promoziun complementara a la scola)

Il departament d'educaziun, cultura e portecziun da l'ambient sco er il departament da finanzas e militar èn en accordanza cun l'uffizi chantunal da persunal da l'opiniun che las terapeutas ed ils terapeuts da legastenia e discalculia duajan vegnir indemnissads tenor tariffas da paja che correspundan a l'ordinaziun chantunala davart la salarissaziun dals magisters. Las prestaziuns ed il diever temporal per las mesiras che vegnan fatgas en connex cun las terapias èn cun quai indemnissadas (cf. cunvegna da tariffas per ils secturs da la terapia da legastenia e discalculia).

Il chantun da sia vart sa paricipescha a talas mesiras en il rom da l'art. 29 da la lescha chantunala d'impedids. El po pajar contribuziuns vi da la realisaziun da mesiras pedagogicas-terapeuticas che na vegnan betg surpigliadas da l'assicuranza d'invaliditad. Il departament fixescha l'autezza da quellas. La basa furman ils credits

approvads en il preventiv respectiv (preventiv) e la tariffa fixada cun l'uffizi federal da las assicuranzas socialas per las terapias da legastenia. A partir dal 1. da schaner 2003 munta quella a fr. 64.-- per lecziun.

Il chantun sa drizza en connex cun il pajament da contribuziuns tenor las cundiziuns da la cunvegna da tariffas negoziada cun l'uffizi federal da las assicuranzas socialas. Ulteriuras contribuziuns dal chantun (p.ex. per lecziuns da coordinaziun, contribuziuns als viadis, indemnizaziuns per km ch'èn eventualmain vegnidas concedidas e.u.v.) n'èn betg pussaivlas pervia da las disposiziuns da la lescha.

Sch'ins applitgescha l'ordinaziun chantunala davart la salarisaziun dals magisters vegnan calculads ils custs da la vischnanca per indemnisar las terapeutas ed ils terapeuts sin il champ da la terapia da legastenia resp. discalculia sco suonda: il salari d'in magister primar plus 1/3 da la differenza tranter il salari d'in magister primar e d'in magister da classa pitschna.

Exempels da calculaziun (supposiziuns) per in pensum cumplain da 30 lecziuns per emna (tariffas da paja, stadi 1-1-2002) per terapeutas resp. terapeuts da legastenia e discalculia diplomads

	<u>minimum</u> (cat. 0)	<u>10. onn</u> (cat. 9)	<u>maximum</u> (cat. 25)
paja fund. (paja d'in magister primar plus 1/3 da la differenza tranter la paja d'in magister primar e da classa pitschna)	12'197.60	16'005.60	18'784.80
13. paja mensila	<u>1'016.45</u>	<u>1'367.15</u>	<u>1'565.40</u>
paja brutta	13'214.05	17'772.75	20'350.20
 cassa da pensiun			
paja annuala (paja fund. + 13. paja mensila)			
./ 25 %, almain fr. 15'450.-- =	1.25 %	0.00	
	7.50 %	174.20	
	13.25 %		649.30
 AVS, AD; AI, CG 8.43 % da la paja brutta	1'113.95	1'498.25	1'715.50
premia AP/AOP (exempel persunal chant.)			
1,74 ‰ da la paja brutta	23.00	30.90	35.40
 Total prestaziuns da paja e socialas dal patrun	14'351.00	19'476.10	22'750.40

Exempels da calculaziun (supposiziuns) per in pensum parzial da 6 lecziuns per emna = 20 % (tariffas da paja, stadi 1.-1-2002) per terapeutas resp. terapeuts da legastenia e discalculia diplomads

	<u>minimum</u> (cat. 0)	<u>10. onn</u> (cat. 9)	<u>maximum</u> (cat. 25)
paja fundamentala (paja d'in magister primar plus 1/3 da la differenza tranter la paja d'in magister primar e d'ina persuna d'instrucziun da classa pitschna)	12'197.60	16'005.60	18'784.80
13. paja mensila	<u>1'016.45</u>	<u>1'367.15</u>	<u>1'565.40</u>
paja brutta	13'214.05	17'772.75	20'350.20
cassa da pensiun			
paja annuala (paja fundamentala + 13. paja mensila)			
./. 25 %, almain fr. 15'450.-- =	0.00		
1.25 %			
7.50 %		174.20	
13.25 %			649.30
AVS, AD; AI, CG 8,43 % da la paja brutta	1'113.95	1'498.25	1'715.50
Premia AP/AOP (exempel personal chant.)			
1,74 ‰ da la paja brutta	23.00	30.90	35.40
Total prestaziuns da paja e socialas dal patrun	14'351.00	19'476.10	22'750.40

Questas calculaziuns fundan sin la basa da calculaziun usitada en il chantun Grischun per persunas d'instrucziun.

Quellas vischnancas ch'èn suttamessas a la golvaziun da finanzas èn obligadas da pagar las tariffas d'indemnisaziun sin il pli en il senn da la basa calculada.

2.3 Regulaziun davart il dretg da lavur

Per la collavuraziun tranter ils purtaders da scola d'ina vart sco er las terapeutas ed ils terapeuts da l'autra vart èsi inditgà da far, pervia da las experientschas fatgas ed en il senn da cundiziuns d'engaschament progressivas, la sequenta regulaziun dal dretg da lavur:

Las terapeutas u ils terapeuts vegnan engaschads da las vischnancas resp. las corporaziuns da vischnancas sco persunas d'instrucziun a temp cumplain u parzial e survegnan la paja che duai vegnir fixada tenor la scala da salarisaziun per las persunas d'instrucziun a las scolas popularas en il chantun Grischun (cf. er model d'in contract d'engaschament per terapeutas e terapeuts agiuntà en l'annexa).

Il departament recumonda las vischnancas da reglar cun contract las relaziuns da lavur cun las terapeutas ed ils terapeuts. El recumonda plinavant che las directivas dal departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient sco er il model d'in contract d'engaschament (tenor l'annexa) duain furmar la basa da quests contracts. Ils rendaquints cun il chantun ston vegnir fatgs en tut ils cas da la vischnanca u da la corporaziun da vischnancas. Sco directiva per las schliaziuns individualas da las vischnancas po servir il profil professional inditgà sut punct 1.6.

2.4 Rendaquint cun l'assicuranza d'invaliditad e cun il chantun

Per il rendaquint da la terapia da legastenia e discalculia cun l'assicuranza d'invaliditad resp. il chantun pon ins retrain formulars correspundents tar ils posts cumpetents. Il rendaquint sto la vischnanca u la corporaziun inoltrar a las sequentas adressas:

Chantun:

- Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient,
Uffizi per la scola populara ed il sport, Quaderstr. 17, 7000 Cuira, tel. 081 257 22 65

Assicuranza d'invaliditad:

- Uffizi AI dal Grischun, Ottostrasse 24, 7000 Cuira, tel. 081 257 43 11

Quests posts valan er sco posts d'infurmaziun concernent la procedura da rendaquint respectiva.

Suenter la controlla dal rendaquint succeda il pajament correspudent.

Annexa

- Cunvegna da tariffas per ils secturs legastenia/discalculia cun l'uffizi federal da las assicuranzas socialas
- Model d'in contract d'engaschament per persunas da terapia en il chantun Grischun per ils secturs legastenia e discalculia
- Fegl d'infurmaziun davart questas directivas

LEGAGR
Federaziun grischuna per terapia da
legastenia e discalculia
dunna Susi Meisser-Schmid
am Kilchweg
7272 Tavau Clavadel

Cuira, ils 25 da november 2002 Ga/bl

Cunvegna da tariffas per ils secturs legastenia/discalculia

Preziada dunna presidenta
Preziadas damas, stimads signurs

Cun questa brev relaschain nus sunter avair consultà l'uffizi federal da las assicuranzas socialas la sequenta nova regulaziun da tariffas per il sector da la terapia da legastenia. Ella vegn applitgada en il Grischun cun resalva ch'i vegnia resguardà il preventiv er en il sector da la terapia da discalculia.

1 Champ d'applicaziun

La preschenta cunvegna da tariffas vala per realisar tractaments da legastenia tras las terapeutas ed ils terapeuts da legastenia emploiads da las vischnancas dal chantun Grischun e per ils commembers da la federaziun grischuna per terapia da legastenia e discalculia (LEGAGR) che pratitgeschan independentamain e sin agen quint.

2 Indemnisaziun dals custs

Cun resalva d'ina disposiziun en il singul cas per surpigliar ils custs dal tractament, indemnisescha la AI per realisar tractaments da legastenia tenor l'art. 9 al. 2 lit. a OAI sco er tenor ils art. 12 e 13 LAI

16 francs per quart d'ura entir u entschavì (64 francs per ura).

Cun questa tariffa èn indemnisads tut ils custs, en spezial: custs da personal, custs da locals e mantegniment dals locals, premias d'assicuranza, custs administrativs, custs da tschains ed amortisaziuns da las investiziuns, expensas per il material da terapia, custs da vehichel (mantegniment, reparaturas, assicuranzas ed amortisaziun dals vehichels), expensas da viadi (custs da viadi ed eventuala alimentaziun ordaifer).

3 Temp impundì

Sco temp impundì che po vegnir quintà vala la durada dal tractament per propi en preschientscha da l'assicurà. Betg quintabel (dapi che gia resguardà en la tariffa d'indemnisaziun) è spezialmain il temp impundì supplementarmain per preparar la tecnica da lavur, ils discurs necessaris cun ils geniturs, las medias ed ils medis, las terapeutas ed ils terapeuts, las magistras ed ils magisters tranter auter, copiar da net rapports, scriver diaris, facturar, far la contabilitad, autras lavurs administrativas, sesidas manchentadas dals assicurads, tractaments dals geniturs.

4 Obligaziuns

- 4.1 Igl è da dar senza retard als organs da la AI (uffizi AI, uffizi central da cumpensaziun, uffizi federal da las assicuranzas socialas) las infurmaziuns, ils rapports e las annunzias pretendidas per l'empermissiun ed il pajament da prestaziuns.
- 4.2 Per mintga cas AI èsi da far in register davart ils tractaments effectivamain succedids e quai cun inditgar il temp.
- 4.3 Davart observaziuns èsi da mantegnair discreziun envers terzas personas.
- 4.4 Sch'i sa mussa che cuntinuar cun la mesira concedida na porta nagin success, alura èsi da communitgar quai immediat a l'organ AI cumpetent.
- 4.5 A l'assicurà resp. a ses represchentant legal na dastgan ins trametter nagins quints supplementars. Resalvadas restan pretensiuns per sesidas manchentadas senza inditgar in motiv sufficient.

5 Facturaziun

- 5.1 Ils rendaquints ston vegnir fatgs tenor la procedura communitgada en la brev dal DECA dals 18 da november 1996.
- 5.2 Las pretaisas ston vegnir fatgas valaivlas a basa da las registraziuns tenor cifra 4.2 sin il formular uffizial da quint nr. 318.632. Per tractaments en gruppa n'èsi betg da metter a quint il temp impundi separadamain a mintga singul assicurà, mabain globalmain, inditgond il num, prenum ed il numer d'assicuranza da l'assicurà. Ma sche plirs uffizis AI èn participads a quests tractaments en gruppa, alura èsi da dar quint a mintgin proporziunalmain. Sco temp impundi tar tractaments en gruppa vala il temp, durant il qual i vegn lavurà cun la gruppa, q.v.d. ch'il temp na dastga betg vegnir multiplitgà cun il dumber dals participants. Sch'en ina gruppa vegnan tractads comunablamain cas cun AI e senza AI, alura èsi da dar in quint proporziunal a la AI cun ina remartga correspondent.

6 Entrada en vigur

Questa cunvegna da tariffas va en vigur il 1-1-2003 e remplazza la cunvegna da fin uss sco er tutas cunvegnas en scrit u a bucca d'autra spezia.

Cordials salids

DEPARTAMENT D'EDUCAZIUN CULTURA E
PROTECZIUN DA L'AMBIENT
DAL GRISCHUN

Claudio Lardi, cusseglier guvernativ

Copia a:

Terapeutas da legastenia e discalculia dal chantun Grischun
Vischnancas, corporaziuns da vischnancas e consorzis da scola en il chantun Grischun
Uffizi federal da las assicuranzas socialas, partiziuon assicuranza d'invaliditad, Effingerstr. 20, 3003
Berna
Uffizi AI dal Grischun, Ottostrasse 24, 7000 Cuir
Uffizi da stipendis e finanzas, intern

Model d'in contract d'engaschament per persunas da terapia en il chantun Grischun per ils secturs legastenia e discalculia

1. Emploiadra / emploiader

Emploiadra è la vischnanca (*corporaziun da vischnancas u eventualmain circul*)

2. Lavuranta / lavurant

Lavuranta / lavurant è, naschida / naschì, da, domiciliada / domicilià a

3. Scolaziun

- (*p. ex. 1995 patenta da magister primar*)
- (*p. ex. 1998 studi terminà da pedagogia u pedagogia curativa*)
- (*p. ex. 2000 diplom sco terapeuta u terapeut per legastenia*) u
- (*p. ex. 2000 pedagogia curativa da scola u ina scolaziun equivalenta ad in institut*)
- (*p. ex. experientscha sco magistra / magister*)

4. Gener da l'engaschament / natira giuridica

Illimità, dals enfin a nov urden, cun in temp d'emprova da mais.

Illimità, dals enfin a nov urden, senza temp d'emprova.

Limità, dals als (*p. ex. fin da l'onn da scola*).

La relaziun da l'engaschament è da dretg public.

5. Funcziun

..... (*p. ex. persuna da terapia per flaivezzas da leger, d'ortografia e da far quints*)

6. Grad d'occupaziun

..... (*p. ex. 100% u 40%-50%, 30 lecziuns per emna*)

(Eventualmain circumscriber pli exactamain las modalitads d'adattaziun areguard il grad d'occupaziun sco p. ex.: *il grad d'occupaziun vegn mintg'onn reglà da nov entras l'emploiadra / l'emploiader*. Ina eventuala midada dal grad d'occupaziun sto vegnir communitgada a la persuna da terapia enfin il pli tard ils 15 da favrer.)

7. Salarisaziun

Correspondentamain a l'ordinaziun chantunala davart la salarisaziun da las magistras / dals magisters consista la salarisaziun annuala da la terapeuta resp. dal terapeut d'in salari fundamental ch'includa la cumpensaziun da chareschia ed il 13avel salari mensil, calculà a basa d'in salari annual fundamental per magistraglia primara plus 1/3 da la differenza tranter la salarisaziun annuala da magistraglia primara e da classas pitschnas. Uschia èn cumpensadas tut las mesiras che succedan en connex cun las terapias.

(Eventulamain regulaziuns conc. l'indemnisaziun da viadi sco p. ex.: *l'indemnisaziun da viadi vegn reglada suandantamain:*)

(Eventulamain regulaziuns conc. l'indemnisaziun dals custs da material sco p. ex.: *concernent ils custs da material vegn stipulà il suandant:*)

8. Renconuschientscha d'onns da servetsch / categoria da salarisaziun

La renconuschientscha d'onns da servetsch sco er la regulaziun dals stgalims da salarisaziun succeda tenor las recumandaziuns actualas dal departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient.

I vegnan quintads onns da servetsch.

Durant l'onn da scola (p.ex. 2002/2003) corresponda la salarisaziun al salari annual fundamental d'ina magistra primara / magister primar plus 1/3 da la differenza tranter il salari annual da magistraglia primara e da classas pitschnas, stgalim da salarisaziun, tenor la tabella actuala da salarisaziun per persunal d'instrucziun da las scolas popularas en il chantun Grischun.

9. Supplements

I vegnan pajads ils suandants supplements:

- supplement per uffants
- (p. ex. *supplements speziels socials tenor il dretg communal u l'ordinaziun chantunala dal persunal*);
- (p. ex. *supplement per onns da servetsch tenor il dretg communal u l'ordinaziun chantunala dal persunal*);
- (p. ex. *supplement local*);
- (eventuals ulteriurs supplements).

(Ultra da quai èsi recumandabel da sclerir p. ex. il suandant passus: *ulteriurs supplements na vegnan betg pajads.*)

10. Dretg da salari en cas d'impediment da la prestaziun da lavur

La persuna da terapia ch'interrumpa l'instrucziun pervia da malsogna, accident, gravidanza e naschienscha, congedi da perfecziunament, perfecziunament intensiv, servetsch civil, protecziun civila, servetsch militar u servetschs militars da promoziun ha il dretg dal salari en il rom da las disposiziuns da la legislaziun chantunala dal personal.

Resalvadas restan disposiziuns favurisas che divergeschan tenor il dretg communal.

11. Dretgs ed obligaziuns

A norma da la legislaziun chantunala da scola ha la persuna da terapia il dretg e l'obligaziun d'absolver perfecziunament e furmaziun supplementara.

Plinavant sa drizzan las obligaziuns da la persuna da terapia tenor la legislaziun chantunala u communal da scola.

12. Uffizis publics accessoris ed occupaziuns accessorias

Cun permissiun (*p. ex. dal cussegl da scola*) dastga la persuna da terapia exequir uffizis publics accessoris u occupaziuns accessorias che sa cumportan cun sia posiziun e che na restrenschan betg sias incumbensas.

13. Domicil

La persuna da terapia po tscherner libramain ses domicil.

14. Attestat da lavur

La persuna da terapia po da tut temp pretender da la employadra / da l'employader in attestat davart il gener e la durada da la relaziun da lavur sco er davart la prestaziun ed il cumportament durant la lavur.

Las indicaziuns ston sa restrenscher sin il gener e la durada da la relaziun da lavur, sche la persuna da terapia petenda quai.

15. Desditga ordinaria / temp d'emprova

La relaziun d'engaschament po vegnir desditga da domaduas partidas per la fin da l'onn da scola. La desditga sto vegnir communitgada en scrit enfin la fin da favrer. La retschavidra / il retschavider da la desditga sto survegnir tala enfin la fin da quest termin.

La desditga ordinaria entras l'employadra / l'employader è permessa en cas ch'il pensum u la funcziun scroda, sch'i na po betg vegnir attribui in auter plaz da lavur u sch'igl existan motivs reals sco per exempel:

- qualificaziun mancanta concernent la cumpetenzza dal rom, da gestiun u la cumpetenzza pedagogica;
- prestaziuns insuffizientas;
- relaziuns da confidenza disturbadas;
- fatgs penals e violaziuns da l'obligaziun da servetsch ch'èn incumpatibels cun las incumbensas che la persuna da terapia ha d'ademplier.

È l'ulteriur engaschament da la persuna da terapia a basa da fatgs cumprovads incumpatibel cun l'interess public, po l'employadra / l'employader da tut temp desdir la relaziun da lavur, quai observond il termin da desditga stipulà.

N'ademplescha la persuna da terapia per mancanza da las cumpetenzas dal rom, da gestiun u da las cumpetenzas pedagogicas basegnaivlas betg sias incumbensas u presta ella lavur insufficienta, sto l'employadra / l'employader conceder avant la desditga ordinaria suenter la scrudada dal temp d'emprova, in auter temp d'emprova commensurà, il qual vegn communitgà en scrit, d'almain mais (*p. ex. trais mais*), e quai cun l'indicaziun d'ina eventuala desditga ordinaria en cas che la persuna na sa cumprova betg. La desditga senza preavis resta resalvada.

La desditga ordinaria sto vegnir argumentada da l'employadra / da l'employader e la decisiun sto vegnir provedida cun ina indicaziun dals meds legals.

La persuna da terapia po desdir da tut temp la relaziun da lavur observond il termin stipulà.

16. Desditga per la fin dal congedi da gravidanza pajà

Na vegn la lavur betg pli reprimida suenter la retratga dal congedi pajà a partir dal 6avel mais da gravidanza resp. a partir da la naschientscha, po la terapeuta desdir la relaziun da lavur per la fin dal congedi pajà, e quai observond in termin da desditga da quatter mais.

17. Desditga senza preavis

Las parts contrahentas pon desdir ord motivs impurtants da tut temp la relaziun da lavur senza observar il termin stipulà.

Relevant è in motiv, sche la cuntinuaziun da la relaziun da lavur è insupportabla.

La desditga senza preavis sto vegnir argumentada da l'employadra / da l'employader e la decisiun sto vegnir provedida cun ina indicaziun dals meds legals.

18. Contract d'annullaziun

Las parts contrahentas pon annullar cun accord da domadus varts da tut temp la relaziun da lavur.

19. Attenziun giuridica

Avant mintga decisiun engrevgianta sto vegnir dà a la persuna da terapia la pussaivladad da prender posiziun en scrit u a bucca.

È ina decisiun immediata necessaria per l'interess public, po ella vegnir prendida ad interim. En quest cas ston ins conceder posteriuramain ed uschè spert sco pussaivel a la persuna da terapia la pussaivladad da prender posiziun en scrit u a bucca.

Vegn la persuna da terapia pertutgada d'ina decisiun, ha ella il dretg da prender invista da las actas.

20. Resalva da las disposiziuns dal dretg da persunal da la purtadra / dal purtader da scola / dretg subsidiar

Eventualas disposiziuns dal dretg da persunal da la purtadra / dal purtader da scola restan resalvadas. Subsidiarmain vegnan las disposiziuns da dretg dal persunal dal chantun applitgadas confurm al senn.

Las parts contrahentas:

L'employadra / l'employader:

La lavuranta / il lavurant:

....., ils

**Directivas per crear purschidas sin ils secturs
 da terapia da legastenia e discalculia (promoziun complementara a la scola)
 en il chantun Grischun**

F e g l d ' i n f u r m a z i u n

- Intent** Sco mussavia en il process da decisiun areguard la promoziun cumplementara a la scola po valair per sa differenziar da la classa pitschna (inclusiv classa pitschna integrada):
 In'assistenza cumplessiva tras ina midada en ina classa pitschna u ina classa pitschna integrada na s'impona betg. Mesiras pedagogicas-terapeuticas u ina instrucziun da sustegn en la dimensiun da ca. 1 - 3 lecziuns per emna èn suffizientas en la gronda part dals cas per garantir il contact cun la classa regulara. En cas excepziunals po vegnir purschida, sin proposta da l'uffizi ch'examinescha il cas e cun il consentiment da l'inspecturat da scola competent, ina promoziun cumplementara a la scola er da 4 lecziuns per emna. En quests cas èsi dentant da ponderar exactamain, sch'ina eventuala furma da la classa pitschna na fiss betg ina furma d'instrucziun pli adequata.
- Registraziun e proposta**
- Uffants cun difficultads pli grondas che pericliteschan lur svilup e lur carriera da scola sin il champ da la lingua e/u da la matematica pon vegnir annunziads, suenter consultaziun tranter ils geniturs e la persuna d'instrucziun, al servetsch psicologic da scola per laschar sclerir il cas. En il scleriment vegnan integrads tut ils participads.
 - Sch'i resulta dal scleriment la necessitad d'ina promoziun cumplementara a la scola, alura fa la spezialista u il spezialist che sclerescha il cas ina proposta correspudenta a l'assicuranza d'invaliditad u al departament d'educaziun, q.v.d. a l'uffizi per secturs speziels da scola. Cussegliadras e cussegliaiders da scola e d'educaziun proponan terapias da legastenia a la AI u en cas pli levs al chantun, terapias da discalculia mo al chantun.

Champs d'actividad	<ul style="list-style-type: none"> - Cun l'uffant pertugà: la mira principala da mintga terapia è l'integraziun en il sistem da relaziuns da l'uffant; las prioritads che vegnan messas èn differentas. - Cun las persunas da referiment responsablas: tgirar colliaziuns transversalas a la scola ed a l'ambient famigliar. - Preparaziun ed elavuraziun posteriura - Viadis
Lieus da lavur e moda da lavurar	<ul style="list-style-type: none"> - Ils lieus da lavur èn per regla las chasas da scola dals uffants pertugads. En il cas ideal vegni lavurà en stanzas ch'èn prevesidas per quai. - Cumbain che la promoziun complementara a la scola è concepida primarmain sco lavur individuala è ella er pussaivla en gruppas. - Tranter la persuna d'instrucziun e la terapeuta resp. il terapeut stoi dar per l'entira durada da la mesira in accord garanti concernent il cuntegn, la paisa e la moda da proceder.
Cussegliaziun spezialisada e sorveglianza	<p>La <i>cussegliaziun spezialisada</i> dals participads vegn per regla fatga dal servetsch psicologic da scola.</p> <p>La <i>surveglianza spezialisada</i> fa l'uffizi per secturs spezialas da scola en collavuraziun cun ils inspecturats.</p>
Scolaziun	<ul style="list-style-type: none"> - Premissa: patenta da magister u in studi da pedagogia u da pedagogia curativa terminà; experientscha sco magistra / magister. - Scolaziun: curs da scolaziun renconuschì per terapia da legastenia e discalculia u per pedagogia curativa da scola u ina scolaziun equivalenta ad auters instituts. - Perfecziunament: perfecziunament permanent per cumplettar la lavur pratica.
Basa giuridica	<p>Tenor l'art. 6 da la lescha chantunala d'impedids è mintga uffant domicilià en il chantun che na po betg frequentar la scola populara pervia d'in impediment en il senn da l'art 1 al. 2 da questa lescha durant il temp da scola obligatori u che basegna mesiras spezialas pedagogicas– terapeuticas per sa participar a l'instrucziun da la scola populara, obligà d'ir a la scola speziala.</p> <p>Sa basond sin l'art. 2 al. 1 da la lescha chantunala d'impedids èn vischnancas, corporaziuns da vischnancas u instituziuns privatas ils purtaders da las scolas spezialas sco organs executivs. Sco scolaziun speziala en il senn da la lescha valan er mesiras pedagogicas- terapeuticas.</p>

**Consequenzas
finanzialas per
legastenia e
discalculia**

- Las expensas da las vischnancas per l'indemnisaziun da las terapeutas e dals terapeuts sin il champ da legastenia resp. da discalculia vegnan eruidas suandantamain: il salari d'in magister primar plus 1/3 da la differenza tranter il salari d'in magister primar e d'in magister da classa pitschna.
- Il chantun da sia vart sa paricipescha a talas mesiras en il rom da l'art. 29 da la lescha chantunala d'impedids.

**Regulaziun
davart il dretg
da lavur**

- Terapeutas u terapeuts vegnan employadas / employads da las vischnancas resp. da las corporaziuns da vischnancas sco personas d'instrucziun a temp cumplain u a temp parzial ed ellas / els obtegnan mintgamai la paga ch'ha da vegnir fixada.
- A la vischnanca u regiun resti resalvà da collavurar cun terapeutas e terapeuts independents.

**Rendaquint cun
la AI e cun il
chantun**

Ils rendaquints ston vegnir inoltrads cun il formular correspondent dal post inditgà da la vischnanca u da la corporaziun da vischnancas a las suandantas adressas:
 Uffizi per la scola populara ed il sport, Quaderstrasse 17, 7000 Cuir
 Uffizi AI dal Grischun, Ottostrasse 24, 7000 Cuir
 Infurmaziuns concernent divergenzas dat l'uffizi correspondent u l'uffizi per secturs spezial da scola dal departament d'educaziun.